

Aan de leden van de
Vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat

Harlingen, 16 mei 2023

Betreft: Informatie t.b.v. Commissievergadering 17 mei 2023

Geachte Commissieleden,

Als technische briefing staat morgen, 17 mei, om 10.00 uur een kennismakingsgesprek met de Commissie Mijnbouwschade op uw programma. Als input daarvoor geven wij u graag 'vanaf de werkvloer' onze ervaringen met de Commissie mee. In deze brief lichten wij toe:

- waarom ons burgerinitiatief de Commissie in de media 'een farce' noemde;
- waarom wij staatssecretaris Vijlbrief lieten weten dat de Commissie de intentie om burgers te ontzorgen niet waarmaakt;
- en waarom wij inwoners van onze stad aanraden de Commissie te negeren en hun heil rechtstreeks bij de mijnbouwer te zoeken.

Praktijkcase: Pilot Harlingen

Rond de zoutwinning onder de Waddenzee bij Harlingen is vanuit de stad de 'Pilot Harlingen' tot stand gekomen. Doel is schade door mijnbouw niet te herstellen, maar *te voorkomen*.

Ons uitgangspunt is: *de veiligheid van de stad en zijn inwoners zijn bepalend voor de mate waarin mijnbouw mogelijk is*. Anders gezegd: mijnbouw is mogelijk, zolang die hand in hand gaat met veiligheid.

Op basis van deze gedachte heeft de Stichting Bescherming Historisch Harlingen de samenwerking gezocht en gevonden met Frisia Zout, Gemeente Harlingen, Provincie Fryslân en waterschap Fryslân. Wij werkten het genoemde uitgangspunt in 2019 uit in een Samenwerkingsovereenkomst met:

- 1) afspraken over openbare, continue (nul)metingen
- 2) voorlopige concrete grenswaarden voor bodemdaling en scheefstelling
- 3) uitgangspunten voor een open, actieve omgevingscommunicatie
- 4) de afspraak dat de samenwerking een dynamisch proces blijft waarin nieuwe kennis en inzichten gedurende de winning steeds worden vertaald in de bedrijfsvoering en de afspraken.

Zulke plaatselijk gedragen afspraken lijken ons overigens voorwaarde voor elk mijnbouwproject, waar ook in Nederland.

Onze ervaringen met de Commissie Mijnbouwschade – de aanloop

De Tweede Kamer vroeg de minister van EZK te regelen dat mijnbouwschade buitengerechtelijk rechtvaardig, laagdrempelig, transparant, onafhankelijk en snel wordt afgehandeld, en dat de burger daarbij centraal staat. Dit resulteerde in de Commissie Mijnbouwschade. Het doel van de Commissie is dus ten diepste burgers te ontzorgen.

Echter:

- a. Het schadeprotocol voor schade door zoutwinning is niet toegesneden op zoutwinning, maar een soort kopie van het eerdere ‘gasprotocol’. Daardoor staan er onbruikbare criteria in. Voorbeeld: zelfs wanneer in korte tijd half Harlingen zou verzakken kan de Commissie nu géén causaal verband aannemen met de zoutwinning, omdat daarvoor op grond van het schadeprotocol een ‘geïnduceerde beving’ voorwaarde is. Zulke bevingen spelen bij zoutwinning echter helemaal geen rol.
- b. De Commissie behartigt enkel fysieke schade. Voor bedrijfsschade, psychosociale schade, gewasschade of bijvoorbeeld imagoschade aan Harlingen als monumentenstad moeten gedupeerden alsnog elders aankloppen.
- c. Enkel particulieren en kleine ondernemingen kunnen bij de Commissie schade melden. Kerkgenootschappen zijn uitgesloten, terwijl hun gebouwen door hun grote oppervlakte juist extra risico op schade lopen.

De Commissie Mijnbouwschade erkent zelf dat de schadeafhandeling als gevolg van bovenstaande gebreken en beperkingen onvoldragen is, maar zegt geen intentie te hebben hier verbetering in te brengen.

Onze ervaringen met de Commissie Mijnbouwschade – de uitwerking

Sinds eind 2020 proberen wij tot een constructieve dialoog met de Commissie te komen:

- a. Wij nodigden haar uit haar kennis en expertise in te zetten voor het vormgeven van een nieuw, ondergronds meetnet in Harlingen. Immers: de juiste (nul)metingen zouden zorgen van burgers kunnen wegnemen. De Commissie weigerde toen betrokkenheid op grond van het feit dat ze schade door zoutwinning formeel (tot 1 november 2021) nog niet in haar pakket had.
- b. Op 2 november 2021 nodigden wij de Commissie uit de kennis en expertise op grond waarvan ze is benoemd alsnog in te zetten, nu voor het mede vormgeven van innovatieve bóvengrondse (nul)metingen. Deze zijn complementair aan de ondergrondse metingen, zodat een completer, fijnmaziger 3D-beeld van de situatie wordt verkregen – een geruststelling voor burgers. Ook hier wilde de Commissie niet aan meewerken, zodat de metingen zonder haar tot stand kwamen.
- c. Op 18 mei 2022 gaf de Commissie Mijnbouwschade ons aan dat nulmetingen per definitie “onmogelijk zijn”. Ze wil ook niet aangeven of de onder- en bovengrondse metingen in Harlingen afdoend bewijs zullen vormen mocht eventueel schade ontstaan. Daarmee laat ze de burgers van Harlingen, ondanks de samenwerking van 5 partijen en alle metingen, in het ongewisse.
- d. Tijdens een informatieavond van de Commissie op 8 november 2022 in Wolvega gaf ze aan voor een afdoend oordeel data op straat- of zelfs huisniveau nodig te hebben, in combinatie met meetgegevens van maaiveld én diepe ondergrond. Deze dataset is in Harlingen beschikbaar. Toch wil de Commissie daar geen kennis van nemen: de uitnodiging voor een presentatie van de technisch-inhoudelijke grondslag van onze onder- en bovengrondse metingen sloeg ze af.

Samenvattend laat de Commissie Mijnbouwschade burgers tientallen jaren in onzekerheid zitten, terwijl ze juist is aangesteld om onzekerheden bij burgers weg te nemen. In Harlingen, waar we vóóraf zekerheid zoeken, krijgen we die van de Commissie Mijnbouwschade allesbehalve.

We constateren bovendien dat de Commissie Mijnbouwschade tot nog toe geen enkele schade uitkeerde. Dit hangt wellicht samen met de gekozen werkwijze waarbij een eventueel causaal verband met mijnbouw niet als eerste optie wordt onderzocht, maar juist als laatste. In bijlage 1 zetten we dit voor u op een rij.

Harlinger toetsingskader

Het voorgaande heeft ons ertoe gebracht als stichting om samen met Frisia Zout, en met steun van de overige samenwerkende partners in Harlingen, een eigen toetsingskader te gaan ontwikkelen. Frisia Zout benoemt het zelf als een vorm van omgekeerde bewijslast, want bij een bepaalde scheefstand wordt zoutwinning als oorzaak aangenomen. Deze aanpak verschilt essentieel van de werkwijze van de Commissie Mijnbouwschade. Zie verder de bijlagen bij deze brief.

We hopen u hiermee in kort bestek geschetst te hebben waarom de Commissie Mijnbouwschade in de huidige vorm niet bijdraagt aan het terugwinnen van vertrouwen van burgers in de overheid.

Voor eventuele vragen kunt u terecht bij info@sbhh.nl, bij Chris Elsinga via 06-53944765 of bij ondergetekende via 06-12539195.

Met vriendelijke groet,

Jarig Langhout
voorzitter Stichting Bescherming Historisch Harlingen

BIJLAGE 1: Prioritaire schadeoorzaken volgens Commissie Mijnbouwschade

De Commissie koos een aanpak waarbij elke andere denkbare oorzaak van schade moet worden weggestreept alvorens mijnbouw als schadeoorzaak kan worden overwogen. Ze zette tientallen mogelijke schadeoorzaken op een rij en geeft aan dat er méér zijn:

- onvoldoende sterkte door verkeerd materiaalgebruik
- het verwijderen van dragende delen van de constructie
- het niet plaatsen van lateien boven raamopeningen als de (houten) kozijnen vervangen worden door nieuwe of vervangende exemplaren
- verkeerde uitvoering van de fundering
- kapotte heipalen, te weinig heipalen, te korte heipalen, niet voldoende op een (zand)plaat gefundeerde heipalen
- te dunne zandplaten
- constructiefouten
- veroudering van bouwmaterialen
- aantasting van materiaal
- gebruik van grenenhouten palen
- overbelasting van de draagconstructie
- teveel opslag van goederen
- te zware dakkapellen, te zware badkamers of te zware extra verdiepingen
- nieuwe gevels (met name uit de 19e eeuw)
- veranderd gebruik, uitbreidingen, verbouwingen
- vervorming, uitzetting of inkrimping van constructiedelen door luchtvochtigheid of temperatuur
- verhinderde inkrimping van constructiedelen
- gedwongen vervorming van constructieonderdelen door externe belasting, door temperatuur of door uitzetting
- ongelijkmatige zettingen van ondiepe funderingen door het gewicht van een gebouw
- indrukken van de grond onder de fundering
- verschillen in funderingsdrukken
- bouwwerkzaamheden elders zoals heien
- verkeer of verkeersdrempels
- trillingen door treinverkeer of industrie, door wegverkeer of door machines
- klimatologische situaties
- explosies in de omgeving of in de woning
- een aanrijding tegen de gevel
- storm, onweer met blikseminslag
- hevige sneeuwval
- veranderde belasting op de bodem door verbouwing, door uitbreiding, door ontgraving, door ophoging, door een weglichaam of spoorlichaam in de directe omgeving
- 'negatieve kleeft' van funderingspalen door zakkende bodemlagen onder de woning
- te zware, inklinkende klei onder de woning
- verandering van grondwaterstand
- seizoensinvloeden op het grondwaterpeil
- invloeden van bomen op de grondwaterstand
- snelle verlaging van het grondwaterpeil door bronbemaling
- aanleg van een diepriool

- peilbesluiten
- lekkende riolering
- aantasting van funderingspalen door grondwaterstandverandering
- droogstand van funderingen
- krimp van kleigrond
- zwel van kleigrond
- beschadiging fundering door (planten)wortels

De Commissie voegt hieraan toe: “Het overzicht is niet compleet. Het is vooral bedoeld om u een idee te geven van oorzaken van schade.”

Bij schade-beoordelingen in Groningen zijn bijvoorbeeld ook deze oorzaken naar voren gebracht als reden om schadevergoeding af te wijzen:

- lopen op verdiepingsvloer door persoon met overgewicht (bureau Witteveen en Bos)
- te zware dakpannen (opgetekend door inspecteur-generaal Kockelkoren, SodM)
- scheurvorming door gebruik van de woonkamerdeur (bureau 10BE)
- 'extreme klimatologische omstandigheden' (opgetekend door de Volkskrant)
- de kracht van dichtslaan deuren of wind (opgetekend door Trouw)
- gevolgen van een verbouwing uit 1963 (bureau Octa)
- ondeugdelijke hemelwaterafvoeren (bureau Arcadis)
- verhinderde temperatuursvorming als gevolg van radiator onder het raam (bureau Witteveen + Bos)
- productiefout in de bakstenen uit 1920 (bureau CED)
- teveel zonneschijn op de bakstenen (bureau Arcadis)
- niet valt uit te sluiten dat een WOII-granaat onder het huis is ontploft (advocaat Shell tijdens rechtszitting)

Mocht er toch iets verzakken door zoutwinning, dan is half Harlingen alvast opgemeten als bewijs. Maar heeft het wel zin? 'De onzekerheid is fnuikend voor het hele project'

PREMIUM

Om eventuele schade door zoutwinning te kunnen verhalen, rolt burgerinitiatief Pilot Harlingen alvast een meetnet uit onder de binnenstad. Ook zijn er 3D-beelden. Maar zijn de metingen wel rechtsgeldig?

Melle Veltman 7 juni 2022 14:44 Harlingen

Deel dit artikel

Lees meer over

Harlingen

Dat is de vraag na een recent bezoek aan Harlingen door de Commissie Mijnbouwschade. Het schademeldpunt van de overheid wilde toen niks kwijt over het meetnet, vertelt Pilot Harlingen-voorzitter Jarig Langhout. „Daarmee wordt de bodem weggeslagen onder de metingen.”

Het pionierende burgerinitiatief legt sinds 2020 onder Harlingen een netwerk aan van onder meer tiltmeters, waterpellimeters en zogeheten versnellingsmeters. Ook is Pilot Harlingen begin dit jaar begonnen met het vastleggen van de binnenstad in 3D door middel van drones.

Onzekerheid

Doel is om deze metingen uiteindelijk bij de notaris vast te laten leggen als bewijsmateriaal, als nulmeting, vertelt voorzitter Langhout. „Maar nu zegt de Commissie Mijnbouwschade: er moet eerst schade zijn, dan bepalen we pas of de nulmeting rechtsgeldig is. Die onzekerheid is fnuikend voor het hele project.”

Pilot Harlingen bestaat uit een samenwerking tussen de gemeente, de provincie, het waterschap, Stichting Bescherming Historisch Harlingen en Frisla Zout.

▲ Harlingers zijn het vertrouwen kwijt in de Commissie Mijnbouw-schade en sloten een deal met winningsbedrijf Frisia Zout. FOTOGETTY

Harlingers zetten zelf schaderegeling voor zoutwinning op

Schade aan je woning door mijnbouw rechtstreeks melden aan de veroorzaker, die de schade laat beoordelen en ook rechtstreeks vergoedt. Dat is het plan dat een groep Harlingers met winningsbedrijf Frisia Zout gaat uitwerken. Zonder tussenkomst van de Commissie Mijnbouw-schade, die het vertrouwen van de Harlingers kwijt is.

Richard de Boer

Harlingen

Onder de Waddenzee, een paar kilometer uit de kust van Harlingen, wordt sinds 2020 zout gewonnen.

nig gegevens heeft om goed te kunnen oordelen.”

Maar hoe het meten dan wél moet, wil de commissie niet zeggen. En bij andere adviesgremia zoals de Mynraad en de Technische commissie bodembeweging konden de Harlingers ook niet met hun vraag terecht. „Je komt er als burger niet achter en ook niet als gemeente, provincie of mijnbouwbedrijf. We hebben nu een pilot in Harlingen om de bodembeweging goed te meten en Frisia Zout is bereid om schade te vergoeden. We hebben alle handen op elkaar, maar de rijksoverheid die dat zou moeten borgen blijft op z'n handen zitten.”